

BIOLOGISK MÅNGFALD I FN:S AGENDA 2030

TORBJÖRN EBENHARD

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

FN:s Agenda 2030 för hållbar utveckling¹ består av 17 mål, 169 delmål och 247 indikatorer. Agendan bygger på att biologisk mångfald ska fortsätta leverera försörjande ekosystemtjänster som ger oss mat, dricksvatten, ren luft, fibrer, byggmaterial och bioenergi, liksom andra typer av ekosystemtjänster. Här handlar hållbar utveckling om både ekologiska, ekonomiska och sociala dimensioner, som alla behövs för att agendan ska uppfyllas. Den ekologiska dimensionen, med den biologiska mångfalden, är enligt IPBES² basen för detta; utan ekologisk hållbarhet kan det inte finnas någon långsiktig ekonomisk eller social hållbarhet. Två av målen, om liv på land och i haven, handlar uttryckligen om biologisk mångfald, men alla övriga mål är också direkt eller indirekt kopplade till biologisk mångfald.³ IPBES har analyserat status och trender för den biologiska mångfald som behövs för att målen i Agenda 2030 ska kunna nås och funnit att för de flesta av de 17 målen är tillståndet för biologisk mångfald otillräckligt och trenderna ofta negativa.⁴ Det kommer till exempel att vara mycket svårt att nå målen om fattigdomsbekämpning, matförsörjning, hälsa, städer, klimat och liv i hav och på land.

Agenda 2030 är utan tvekan ett stort steg framåt i hur vi ser på biologisk mångfald och dess roll för hållbar utveckling. Bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald hanteras integrerat i många mål, och betydelsen för hela samhället blir tydlig. Men det finns också problem som motiverar ett ifrågasättande huruvida Agenda 2030 i sig är tillräcklig för att åstadkomma den genomgripande samhällsomvandling IPBES globala rapport om biologisk mångfald beskriver som nödvändig. Ett problem är att de 17 olika målen delvis konkurrerar med varandra och med konventionen om biologisk mångfalds (CBD:s) mål.⁵ Det finns inbyggda målkonflikter som måste hanteras genom politiska avvägningar, där vissa vägar framåt kan leda till ett förbättrat läge för biologisk mångfald, medan andra tvärtom förvärrar situationen.⁶ Framför allt målen om energiförsörjning, ekonomisk tillväxt, industri, infrastruktur och hållbar konsumtion och produktion är potentiellt besvärliga att förena med mål för biologisk mångfald, både i Agenda 2030 och i CBD. Genomförandet av Agenda 2030 måste därför ske integrerat med åtgärder under CBD och klimatkonventionen.

1 United Nations, 2015.

2 IPBES, 2019.

3 Schultz et al., 2016.

4 IPBES, 2019.

5 CBD, 2020.

6 IPBES, 2019.

FN:s 17 hållbarhetsmål.

IPBES globala rapport⁷ ser målet om ekonomisk tillväxt som onödigt begränsande och bruttonationalprodukt som en dålig indikator för att mäta utveckling och livskvalitet. Teoretiskt skulle ekonomisk tillväxt kunna vara helt frikopplad från negativa miljöeffekter, men det har visat sig mycket svårt att uppnå detta i praktiken.⁸ Absolut frikoppling kräver att effektiviteten i resursutnyttjandet ökar snabbare än bruttonationalprodukten, vilket bara har uppmätts under kortare perioder, som under finanskrisen i början på detta sekel. Istället visar statistiken att länder med högre ekonomisk tillväxt också konsumerar mer råvaror och energi och driver mer intensiv markanvändning, med negativa effekter på biologisk mångfald.⁹ I Agenda 2030 har världens länder antagit fortsatt ekonomisk tillväxt som ett konkret mål, utan en tydlig analys av kopplingen mellan ekonomisk tillväxt och förlust av biologisk mångfald. Agenda 2030 ger intrycket att en absolut frikoppling är lätt att uppnå vilket Otero et al. anser ger en falsk bild, och hindrar en utveckling som skulle kunna vara hållbar.

Agenda 2030 innehåller ingen analys av huruvida uppnåendet av målen faktiskt skulle innebära att långsiktig hållbarhet med avseende på biologisk mångfald uppnåtts. Dasgupta¹⁰ drar i sin stora rapport om den biologiska mångfaldens ekonomi slutsatsen att Agenda 2030 förlitar sig på att teknisk utveckling och effektivitetshöjningar ska sluta gapet mellan människans resursutnyttjande och jordens förmåga att producera förnybara resurser, trots att detta sannolikt inte kommer att hända de närmaste decennierna. De strategier och mål som Agenda 2030 arbetar efter är därför sannolikt otillräckliga för att åstadkomma hållbarhet med avseende på biologisk mångfald, givet begreppets innebörd enligt CBD ("nyttjande av komponenter av biologisk mångfald på ett sätt och i en utsträckning som inte leder till långsiktig

7 IPBES, 2019.

8 Otero et al., 2020.

9 Otero et al., 2020.

10 Dasgupta, 2021.

minskning av biologisk mångfald, varigenom dess potential att tillgodose nuvarande och kommande generationers behov och förväntningar bibehålls”).¹¹

Även de indikatorer som används i Agenda 2030 för att mäta utvecklingen är problematiska. Av de 247 indikatorerna är 101 kopplade till delmål som handlar om miljöfaktorer, och för 75 av dessa finns data framtagna. Dessa 75 indikatorer, inklusive ett fåtal som mäter någon aspekt av biologisk mångfald som sådan, uppvisar generellt en positiv utveckling, vilket skulle betyda att situationen för miljön stadigt förbättras allteftersom vi närmar oss målen. Zeng et al.¹² fann dock att oberoende indikatorer som mäter biologisk mångfald inte alls uppvisar samma positiva utveckling, och drog slutsatsen att indikatorerna i Agenda 2030 faktiskt mäter socioekonomisk utveckling snarare än miljömässig, och att detta kan ge en falsk bild av hur Agenda 2030 bidrar till hållbar utveckling med avseende på biologisk mångfald.

REFERENSER

- CBD. 2020. Global Biodiversity Outlook 5. Summary for policymakers. CBD-sekretariatet, Montreal. <https://www.cbd.int/gbo/gbo5/publication/gbo-5-spm-en.pdf>
- Dasgupta, P. 2021. *The economics of biodiversity: The Dasgupta review*. Förkortad version. H.M. Treasury, London. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/957292/Dasgupta_Review_-_Abridged_Version.pdf
- IPBES. 2019. *Summary for policymakers of the global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services*. Díaz, S. et al. (red.). IPBES-sekretariatet, Bonn. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3553579>
- Otero, I. et al. 2020. Biodiversity policy beyond economic growth. *Conservation Letters* 13(4):1–18, e12713, <https://doi.org/10.1111/conl.12713>
- Schultz, M. et al. 2016. *The 2030 agenda and ecosystems: A discussion paper on the links between the Aichi Biodiversity Targets and the Sustainable Development Goals*. Stockholm: SwedBio at Stockholm Resilience Centre. https://swed.bio/wp-content/uploads/2016/11/The-2030-Agenda-and-Ecosystems_2016.pdf
- United Nations. 2015. *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. Resolution A/RES/70/1. https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf, [svensk översättning: https://www.regeringen.se/49c2e4/globalassets/regeringen/dokument/finansdepartementet/agenda-2030/att-forandra-var-varld_agenda-2030-for-en-hallbar-utveckling.png.pdf]
- Zeng, Y. et al. 2020. Environmental destruction not avoided with the Sustainable Development Goals. *Nature Sustainability* 3:795–798. <https://doi.org/10.1038/s41893-020-0555-0>

¹¹ CBD, 2020.

¹² Zeng et al., 2020.